

Teie 30.06.2026

Meie 15.07.2026 nr 2-6/26-4534-4

Vastus täpsustavale selgitustaotlusele

Lugupeetud pöörduja

Olete pöördunud Justiits- ja Digiministeeriumi poole täpsustavate küsimustega seoses Teie eelmise pöördumisega.

Esmalt peame vajalikuks selgitada, et märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamist reguleerib märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus (edaspidi MSVS). MSVS §-st 3 tulenevalt on Justiits- ja Digiministeeriumil kohustus anda õiguslaseid selgitusi Justiits- ja Digiministeeriumi poolt välja töötatud õigusaktide või nende eelnõude kohta. Õiguslaste selgituste andmine ei tähenda õigusabi andmist.

Õiguslaste selgituste andmisega on tegemist siis, kui selgitatakse mingi konkreetse seaduse, konkreetse paragrahvi, konkreetse lõike, konkreetse punkti sisu ja tähendust. Õigusabiga on tegemist siis, kui antakse mingite konkreetsete eluliste asjaolude osas õiguslik hinnang. Seetõttu on meil Teie kirjale võimalik vastata ainult selles osas, mis jääb selgitustaotluse raamidesse.

Samas juhime Teie tähelepanu asjaolule, et Justiits- ja Digiministeeriumi õiguslane selgitus ei tähenda seaduse ainuõige tõlgenduse kehtestamist ja see ei ole ühelegi isikule täitmiseks kohustuslik. Ühtlasi märgime, et Justiits- ja Digiministeerium ei lahenda õiguslase selgituse andmisega õigusvaidlusi ega kehtesta seaduse ainuõiget tõlgendust, õigust mõistab Eestis põhiseaduse kohaselt ainult kohus.

Märgite oma täpsustavas pöördumises, et soovite teada, milline on vaideotsuse õiguslik kvalifikatsioon. Selgitame, et haldusmenetlus seaduse (HMS) 5. peatükk näeb ette vaidemenetluse. Haldusmenetluse seadus ei sätesta otseselt, mida mõista vaideõiguse all. HMS § 71 lg-st 1 tulenevalt tekib vaideõigus isikul, kelle õigusi on rikutud või vabadusi piiratud¹. Riigikohus on sedastanud, et tulenevalt HMS § 71 lg-st 1 on vaideõigus isikul, kes leiab, et haldusaktiga või haldusmenetluse käigus on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi². Eelneva põhjal saab järeldada, et vaidemenetluse eesmärk on kaitsta konkreetse isiku subjektiivseid õigusi. Vaidemenetlus ei kvalifitseeru avaliku teabe seaduse § 28 lõike 1 punktis 14 loetletud järelevalvemenetluseks, milles tehtud otsus tuleb avalikustada, vaid on eraldiseisev haldusmenetlus konkreetse isiku subjektiivsete õiguste ja vabaduste kaitseks. Erinevalt vaidemenetlusest on järelevalve menetluse eesmärk tagada seaduste täitmine ja avaliku huvi kaitse, mitte lahendada konkreetse isiku vaidlust. Teenistusliku järelevalve eesmärk on valitsusasutuste ja nende hallatavate riigiasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamine (Vabariigi Valitsuse seaduse § 93 lg 1). Riikliku järelevalve eesmärk on ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korrarikkumine ning haldusjärelevalve eesmärk on haldusülesannete täitmise õiguspärasuse ja seaduses sätestatud juhul otstarbekuse kontrollimine (VVS § 75¹).

Haldusmenetluse käsiraamatus on vaidemenetlusega seoses selgitatud, et samasuguse kriteeriumi alusel – “haldusakti või toiminguga on rikutud isiku õigusi või piiratud vabadusi” – saavad isikud oma

¹ Haldusmenetluse käsiraamat, lk 393. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3ad022c2-9447-4649-92e6-b3153ab78eae/content>

² Riigikohtu halduskolleegiumi kohtumäärus kohtuasjas 3-22-2321, p 8.

õiguste kaitseks pöörduda halduskohtusse (HKMS § 7 lg 1, sõltuvalt kaebusest võib vajalik olla üksnes põhjendatud huvi, vt sama sätte teist lauset). Seega on kaebeõigus halduskohtumenetluses ja vaideõigus vaidemenetluses oma sisult kattuvad. Seetõttu saab HMS § 71 lg-s 1 sätestatud õiguste ja vabaduste rikkumise mõiste sisustamisel kasutada halduskohtuliku kaebeõiguse määratlemisel esitatud seisukohti³.

Kokkuvõttes vastame teie esimesele küsimusele vaideotsuse õigusliku kvalifikatsiooni kohta, et vaideotsus on haldusakt, mille haldusorgan on andnud konkreetse isiku õiguste või vabaduste rikkumise tõttu esitatud vaidemenetluse tulemusena ning vaideotsus ei ole kvalifitseeritav järelevalveotsuseks, kuna vaidemenetlus ja järelevalvemenetlus kannavad endas erinevaid eesmärgi.

Eelnevast tulenevalt saab vastata ka teie teisele täpsustavale küsimusele, et vaideotsused ei kuulu AvTS § 28 lg 1 p 14 kohaselt kohustuslikus korras avalikustamisele, kuna need ei ole järelevalvemenetluses tehtud otsused. Samas rõhutame, et isegi kui vaideotsus ei ole aktiivselt avalikustatud, on igaühel õigus taotleda sellega tutvumist. Juhul kui vaideotsus ei sisalda juurdepääsupiiranguga teavet, peab teabevaldaja selle taotlejale väljastama. Kui vaideotsus sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet, peab teabevaldaja igakordselt kaaluma, millises osas ta saab vaideotsuse taotlejale avaldada ilma, et see seaks ohtu juurdepääsupiiranguga kaitstavad huvid.

Loodame, et neist selgitustest on Teile abi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristi Värk
andmekaitseõiguse talituse juhataja

Helen Uustalu, 53345676, Helen.Uustalu@justdigi.ee
Mari Käbi

³ Haldusmenetluse käsiraamat, lk 393-394.